Q. D. B. V.

ΔΙΑΣΚΕΨΙΣ HISTORICO-PHILOLOGICA DE CAPILLAMENTIS

Vom Barücken/

Qvam

Inclytæ Facultatis Philoſophicæ Conſenſu in Majori Principum Collegio

ſub

PRÆSIDIO

VIRI CL.

M. VALENTINI FRIDERICI,
SS. Theol. Baccal. Facult. Philoſ. Adſeſſoris,

Dn. Fautoris ac Præceptoris ſui omni honoris cultu æviternùm proſeqvendi,

publicæ Eruditorum cynoſuræ ſubjiciet

AUTOR

VALERIUS Erfurth/ Weiſſenfelſenſis,
Magiſterii Candidatus,

ad diem XXII. Januar. ANNO

τῆς τοῦ λόγου ἐνανθρωπήσεως

cIↃ IↃc LXXIII.

LIPSIÆ,
Typis JOH. ERICI HAHNII.

Lucianus:

Τὸ φιλόκαινον πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπάρχει.

εὖ! εὖ!

Clarißimum illud a) Clarißimorum Atheniensium, Ἄνευ προοιμίων καὶ παθῶν, hâc etiam vice nobis dictum arbitrati, rem meritò ipsam, seqventi processuri ordine, statim adgredimur. Sit itaq; abjectô omni longioris antelogii, ξὺν θεῷ παλάμη

CAPUT PRIMUM

De CAPILLAMENTORUM ΟΝΟΜΑΤΟΛΟΓΙΑ.

§. I.

NEq; ἀναιτίως. Si enim, juxta *Horatianum* illud, vel *b*) cœcus adspiciendus est, si qvid svadeat, qvod non sit inutile; qvidni potiùs ille τῆς ἀληθείας φιλόσοφος *c*) qvô nemo doctior *d*) nemo

 acu-

a) Hoc præco qvondam in concione dicturis suggerebat. De qvo amplissimum illud cornu copiæ *Adag. Erasm.* compluribus. *b*) *Horatius l.* 1. *Epist. ad Scæv.* v. 4. Non ergò semper valet Græcorum illud tritissimum: Μήτε τυφλὸν ὁδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον: Siqvidem, juxta *Hesiodum*:

Πολλάκι καὶ κηπωρὸς ἀνὴρ μάλα καίριον εἶπεν.

Adnot. *A. Gell. noct. Attic. l. 2. c. 6. f. m. 19. edit. Argent.* Cui suffragari videtur Ciceronianum illud: Summi Imperatores non nunqvam magnis in tempestatibus admoneri solent. *in qvæst. Tusc.* vid. etiam *Sophocl. in Trachin.* v. 60. *c*) *Aristoteles*, sic nuncupatus à Præceptore suo, Platone, qvem per viginti annorum spacium audierat. Cujus vit. descr. *Plut. fol. m.* 385. seqq. ut & *Phil. Mel. tom. 3. præf. in orat. paneg. p. 359. seqq.* *d*) *Urs. l. 3. coll.* 5. Reliqva ejusdem encomia Electa Scaligerea h. e. Julii Cæsaris Scalig. sententiæ, præcepta, definitiones, axiomata ex universis illius operibus selecta operâ Itabyrionis, tanqvam in fasciculo qvodam omnia exhibent p. 61. seqq.

acutior, nemo in rebus vel inveniendis, vel judicandis accuratior, πρὸς τὸ, λέγων, διδάσκειν δεῖ πρώτως ἐξετάζειν τὰ ὀνόματα. e) Præsertim qvùm his cedrô dignissimis id svadeat, qvod non solùm ante ipsum omnium Sapientissimus f) *Socrates*, omnium oculatissimus g) *Plato*, verùm multi post ipsum qvoq; h) alii non utiliter minùs, qvàm sapienter observare consveverunt.

§. 2. Qvod primò igitur omnium hâc in nominis ἐξετάσει Etymologiam concernit, eam nec παιδὶ, qvod i) ajunt, καὶ τυφλῷ γνώριμον εἶναι ambigo. Qvâ ductus etiam causâ paucis saltem, ne κακοζήλως forsan lynces videre docentem imitari videar.

§. 3. Deducitur ergò capillamentum ab Adjectivo verbali capillatus, i. e. multos seu longos crines habens, crinibus abundans. Sicuti inter alia hôc sensu descriptum conspicitur fictum illud Græcorum

---

e) *l.1.prior. c. 1.* Alibi sic: Δεῖ τοίνυν τῶν ὀνομάτων ἕκαστον εἶναι γνώριμον &c. *l. 2. Metaph. c.5.* f) σοφὸς σοφοκλῆς, σοφώτερος εὐριπίδης, ἀνδρῶν δὲ πάντων σοφώτατος ὁ σωκράτης. Hunc in modum Apollinem qvondam Chærephonti respondisse fertur, qvi literarum studio adeò deditus fuit, ut macilentiam ac pallorem inde contraxerit. Hinc φιλέλληνες insigniter studentem ac sudantem delineaturi, Οὐδὲν, παροιμιακῶς λέγουσι, διαφέρεις τοῦ χαιρεφῶντος. Cujus meminit *Suid.* g) *Philipp. Morn. de Ver. Relig. Christ.* c. 20. Hunc, Platonem scilicet, Romanæ eloqventiæ Parens tanti fecit, ut etiam dixerit, se malle cum Platone errare, qvàm cum aliis verum dicere. Et idem de ejusdem dialogis, Si, inqvit, Jupiter ipse oratione uteretur, non aliter, qvàm Platonis dialogis esset locuturus. *Plut. in vita Cic. fol.m.349. col. A. num. B.* Sic: *Philipp. tom. c. in vita Plat. pag. 349.* Insuper *Augustinus* notat, illum inter semideos qvondam prorsus fuisse numeratum. *lib.11. de Civ. Dei c. XIV.* Verba Platonis ipsa huc qvadrantia ita sonant: Πρώτως τὸ τῆς φωνῆς σημαινόμενον δεῖ ἐξετάζειν· ὀρθὸς γὰρ ὀνοματώδης μεγάλην ἔχει ῥοπὴν πρὸς τὰ ἑπόμενα. *In Cratyl.* Ὅρου autem ὀνοματώδους καὶ πραγματώδους definitionem Aristot. præbet seqventem: Ὀνοματώδης ἐστὶ λόγος σημαίνων τὸ ὄνομα, πραγματώδης λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι σημαίνων, *lib.2.poster.* c.10. *Topic.* 1. c. 5. h) Stoicorum pleriqve. *Kirchm. in lib. de annul.* elegantissimo c. 1. p. 1. *Isodorus Hispalensis*: Cùm videris, inqvit, unde ortum est nomen, citiùs vim ejus intelliges *lib. 1. orig. c.26. p. 122. Scaliger*: à nominibus auspiciendum. *Exerc. 359.* i) Comicorum ὑστεραπελώρ[illegible] *Aristoph. in Plut. pag. m. 6 v. 49.* ubi hæc extant:

Τῷ τοῦτο κρίνεις, δηλονότι ἢ καὶ τυφλῷ
γνῶναι δοκεῖ τοῦθ', ὡς &c.

vid. supra laud. *Adag. sub tit. Perspic. f. 581. edit. Hannov.*

corum ac Romanorum *k)* simulacrum, his occasio, illis verò τὸ καιρὸν adpellatum hôc πολυθρυλλήτῳ: *l)*

Fronte capillata est, postica occasio calva.

Profluit autem ex verbo, eoqve penè *m)* inusitato capillo, or, qvod originem trahit à Nom. Subst. capillus, dicto nonnullis *n)* qvasi capitis pilus. Cujus acceptionum diversitatem Lexicographorum χειραγωγία passim qvàm plurimis.

§. 4. Cæterùm non possum non attingere capillamentum Græcis audire τὸ τρίχωμα. Qvod, juxta communem τῶν in μα desinentium Analogiam derivatur à 1. perf. præt. perfect. pass. τετρίχωμαι, capillatus, comatus sum redditus: ita enim videntur ii, qvi ejusmodi τριχώμασιν utuntur, licet κατ᾽ ἀλήθειαν tales non sint, qvales externô qvidem adspectu præ se ferunt. Thema à qvo hoc formatur est τριχόομαι, ȣ̃μαι, cujus Activum τριχόω, ῶ i. e. pilosum, capillatum, comatum reddo, capillos induco. Venit à vulgari Subst. θρὶξ, capillus, crinis &c. dicto ἀπὸ τοῦ θερίζειν *o)* à metendo, demetendo, Ratio: qvia capillus, qvando detondetur, demeti qvasi videtur.

§. 5. Circa Homonymiam observandum, capillamentum 1) accipi pro *capillorum congerie p) reali*, seu *complexu q)*. Qvô nomine veniunt die Peruqven/ Barücken/ Thouren/ Zöpffe / Haarlocken. 2) pro *capillamentis radicum & seminum*, für *r)* kleine / lange / dünne Würtzlein / die in den grossen neben zu / oder unter sich wachsen / die Zäserlein an Wurtzeln: Exemplum hujus præbet *Columella s)* isq; scriptor elegantissimus: Qvi, inqviens, in eo errabant, qvô primi anni capillamenta radicum & seminum intecta patiebantur &c. 3) pro *herba croci*, qva *Plinius* hanc saltem mentionem facit, *t)* qvod sit foliô angusto. 4) pro *capillamento picto*.

§. 6.

---

k) Occasionem graphicè depictam offert *Auson.* in Epigr. qvod incipit: *Cujus opus?* Phydiæ &c. vid. etiam *Posidipp Epigr. à Lil. Girald è Græco conversum, apud Gvid. Panceroll. p. m. 191.* Item *Alciat. Epigr. apud eundem p. 192.* *l)* Reperitur inter moralia Catonis disticha, qvæ tanto olim in precio fuerunt, ut etiam multos gravissimos ac doctissimos viros non puduerit, ea memoritèr discere vid. *Scal. l. c.* *m)* Usurpatur enim à *Plinio*, Polytrix, inqviente, in viridi capillatur, sed comarum defluvium facere dicitur, cit. *Calep. in dictionar.* *n)* non omnibus. Sunt enim, qvi simpliciter malunt à Caput. Qvorum in numero etiam *Martinius*, velut ipse testatur *in Lex. suo Phil.* *o)* *Scap.* sub voce θρὶξ. *p)* *Mart.* l. c. *q)* Egregia recèns *Fabri* editio omnium optimè. *r)* *Thes. Lat. Lingv. Decim.* *s)* *L. Columella lib. 5.* *t)* *Plin. lib. 2. natural. histor. c. 6. fol. m. 348.*

§. 6. Verum enim verò qvùm hæ ultimæ σημασίαι παρ᾽ οὐσην πρὸς χορδὴν ne qvidem minimùm: idcircò, missis iisdem, hanc tantummodò solam amplectimur, qvâ priori statim loco notabatur eine Barücke / Thoure ꝛc.

§. 7. Nec prætereunda deniqve in Nominali hac nostra definitione ejusdem πολυωνυμία, vel, ut *Stoici* loqvuntur, Synonymia. Hâc enim imprimis gaudent seqventia: Galerus vel galerum *u)* galericulum, *w)* caliendrum *x)* προκόμιον *y)* πηνίκη seu φενάκη *z)* κρώβυλος seu etiam παρεζυγόνως *aa)* κρωβύλος, κόρυμβος, σκορπίος *bb)* κόμη πρόσθετος, κόμη πρόσθετος *cc)* futile ac textile capillamentum *dd)* crinis hypocriticus *ee)* coma insititia *ff)* capillus suppostititius *gg)* coma ascita, ascititia *hh)* appostititia *ii)* falsus capillus

u) vid. *Casaub. animadv. p. 495. in Svet. Ner.* c. XXVI. p. 204. *w) Ejusd. animadv.* p. 536. *in Othon.* c. XII. p. 224. *x) Papias:* Caliendrum, capillatura, suppostititius crinis pro naturali ornatu capitis: vel, qvô ad ornandum crines capitis utuntur, refer. *Mart. Horatium* priori sensu usum fuisse, qvando cecinit:

—— —— *at illæ currere in urbem,*
Canidiæ dentes altum Saganæ caliendrum. l. 1. Serm.

veterum Scholiastarum pleriq; autumant. Qvibus etiam suffragari videtur cit. recens *Fabri* editio, Solebant, inqviens, vetulæ edentulæ & calvæ, ut fœditatem suam tegerent, arte factos dentes inserere, & falsam comam adponere. Hoc ergò, concludit, *Horatius* caliendri voce significat &c. *y) Poll.* l. 2. *z)* ἀπὸ τοῦ φενακίζειν, à fallendo, decipiendo, juxta *Eustathium.* Cui tamen ex diametro qvasi repugnat *Stephanus*: Ego, inqviens, certè non video, qvomodo φενάκη à φενακίζω immediatè, ut ita dicam, deduci qveat, sed dixerim potiùs à φενάκη esse φέναξ, ex qvo φενακίζω: aut potiùs (seqvendo alteram deductionem) à nomine φέναξ esse φενάκη & φενακίζω. *vid. tom. ejusd. IV. thes. Græc. lingv. f. m. 78.* *aa)* apud *Suid. Schol. Aristoph. & Eustath.* *bb)* Hanc vocabulorum trigam *Eustath.* sic distingvit: πλέγμα τριχῶν εἰς ὀξὺ ἀποπλῆγον ὁ ἐπὶ ἀνδρῶν κρωβύλος, ἐπὶ γυναικῶν κόρυμβος, ἐπὶ παιδῶν σκορπίος ἐκαλεῖτο. *cc)* Musa Attica, cujus (*Cic. teste in orat. de Sen.*) sermo melle dulcior, l. 1. παιδ. *dd) Tertull. de cult. fœm.* c. IV. *ee) Früs. lib. epigr.*

Sed qvia calvitium naturâ turpe videtur,
Illud hypocritico crine sophista tegis.

ff) Cæl. Rhod l. VII. *antiq. lect.* c. XXIII. f. m. 317. B. *gg) Lotich. comment. in Petron.* l. 2. c. IV. p. 173. *hh) Nazianz.*

Ne caput ædifices ascito fœmina crine.

ii) Palladius rerum rusticarum scriptor.

lus, *kk*) adoptiva *ll*) coma aliena *mm*) emtitia *nn*) adulterina *oo*) accommodatitia *pp*) &c. Talmudicis dicitur *qq*) נכרית פאה i. e. Angulus alienus, seu crinis alienus angulorum capitis & frontis. Tantùm de ὀνομαϛολογία. Seqvitur nunc, svadente *ἀκριβείας μεθόδῳ*,

CAPUT SECUNDUM
De
CAPILLAMENTORUM
ΠΡΑΓΜΑΤΟΛΟΓΙΑ.

§. 8. Ut ergò & hæc cujuslibet oculorum aciei clarè atq; perspicuè proponatur, considerandum 1) arbitror λόγον τοῦ τί ἐστι, sive ὁρισμὸν seu definitionem, 2) τὴν τοῦ ὁρισμοῦ εἰς μέρη ἀνάλυσιν, ἢ διαίρεσιν, vel divisionem.

§. 9. Definitionem constituimus seqventem: *Capillamentum est congeries crinium, ab hominibus contexta, ad protegendum, vel ornandum caput.*

§. 10. Genus est *congeries*, qvia terminus hic latior suô definitô, qvippe qvi etiam de lapidum, tritici, lupuli, aliorumq; congerie hinc inde usurpatur.

§. 11. Differentiam qvod attinet, illa desumpta est à causis, efficiente scilicet, materiali, formali, & finali. De qvibus singulis singulatim.

§. 12. Causa capillamentorum Efficiens, ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, sunt homines, à qvibus contexuntur, formantur, conficiuntur. Hos *Rangon* vocat *rr*) capillamentarios, item capillamentorum magistros. Græcè forsan, si ὀνοματοποιεῖν liceret, haud ineptè adpellari possent τριχωματοποιοὶ, conveniret etenim cum Germanico nostro Barücfenmacher; adde, qvod aliàs multa qvoq; ejusmodi ἀπὸ τοῦ ποιεῖν sic formari soleant. v. g. χρηματοποιός, μαχαιροποιός, χαλινοποιός, τειχοποιός, χλαμυδοποιός, ᾠδοποιός &c. De qvibus *Scap. Steph. Gesn.* & alii.

§. 13.

kk) *Mart. l.6. epigr. 57:*
Mentiris falsos ungvento Phœbe capillos.
ll) *Chabot. in Horat. l. c.* *mm*) *Hier. l.2 Ep.18.* *nn, oo*) *Lotich. l.c. & Mart. l.6. Epigr. 12. ad Paul. Fabull.* *pp*) *Steph.* sub voce φέναξ. *qq*) de eo disputant *Talmudici Schabb.* c. 6. f. 64. 2. *Nasir.* f. 28. *rr*) *in lib. de capill. sing.*

§. 13. Sed paulò ad rem propius. Qvibusnam ex his, de qvibus dictum hominibus, mirum hocce capillamentorum εὕρημα propriè competit?

§. 14. Gallis, inqvit vulgus, nec ulli gentium ante hos alii.

§. 15. Verùm hoc vulgus ἀνιστορήτως satis καὶ ἀβεβαίως maximè: utpote qvi ex veritate pauca, ex opinione verò multa æstimat, sicuti *Cicero ss)* verè simul ac sapienter loqvitur. Multò autem aliud Eruditorum probant historiæ. *tt)*

§. 16. Probant enim haud obscurè, capillamenta, seu, qvod idem est, galericula, jam antè non solùm in usu fuisse apud Romanos, verùm etiam apud Græcos & Persas; qvid? qvod apud Medos qvoq; & Hebræos.

§. 17. Apud Romanos in usu fuisse testatur *Svetonius*, qvi *uu)* maximorum qvondam Principum familiaris fuit, de Caligula scribens, *ww)* qvod ganeas & adulteria celatus obierit capillamento *xx)*. Et idem de *Claudio yy) Nerone*, qvòd post crepusculum statim, arrepto pileo, vel *zz)* galero, popinas inierit, circumq; vicos vagatus fuerit lubibundus. Sic itidem gemellâ ratione de *Othone aaa) Sylvio*, qvòd modicâ fuerit staturâ & male pedatus, scambusq;. Munditiarum verò adeò muliebrium, vulsò corpore, galericulo *bbb)* capiti pro-

ss) in Orat. pro Rosc. Et pro *Planco:* Non est, inqvit, in vulgo consilium, non ratio, non discrimen, non diligentia. Hinc *Plato:* Οὐκ εἰς σπουδαίους γε καταφεύγεις, εἰς τοὺς πολλοὺς ἀναφέρων. in Alcib. *tt) Cicero :* Historia, inqvit, est testis temporum, lux veritatis, magistra & memoria vitæ, nuncia vetustatis. *lib. 2. de Orat.* *uu) Bœcl. in epist. dedic. ad Daniel. Imlinum.* *ww) Sveton. C. Calig. c. XI. pag. m. 137. edit. Argentorat.* *xx)* Interpres *Casaubonus* inter alia hunc in locum sic commentatur: Capillamentum est πηνίκη. Autor Satyrici, evocatumq; me non decoro minus exornavit capillamenao, imò commendatior vultus enituit, qvin * flaurorum corymbio erat. Puto, scribendum, qvia flaveo ornatum corymbio erat. Svetonius in Othone galericulum vocat p. 410. *yy) Sveton. de Claud. Ner.* c. XXVI. p. 204. *zz)* Interpres: καὶ ἐδόκει μέν πως λανθάνειν· καὶ γὰρ ἐσθῆσι ποικίλαις καὶ κόμαις περιθέτοις ἄλλοτε ἄλλαις ἐχρῆτο· ἠλέγχετο δὲ ἔκ τε τῆς ἀκολουθίας καὶ ἐκ τῶν ἔργων. Ex Dione. *aaa) Sveton. in Oth. c. ult. p. 242.* *bbb)* Interpres: Veteres qvùm capite nudo essent, & calviciem urbanorum dictis esse obnoxiam experirentur, ad eam celandam instituerunt pelles qvasdam parare, appositis crinibus humanis, sic, ut aptata capiti, cutis vera, non coma adscititia videretur p. 536.

ti propter raritatem capillorum adaptatô, ut nemo dignosceret. Huc etiam facit Satyricum illud *Juvenalis: ccc*)

-- -- Claudius audi
Qvæ tulerit. Dormire virum qvùm senserat uxor,
Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos
Linqvebat, comite ancillâ non amplius unâ;
Et nigrum flavô caput abscondente galero,
Intravit calidum veteri centone lupanar.

Nec minus qvod *Ovidius* cecinit: *ddd*)

Fœmina procedit densissima crinibus emtis,
Proq; suis alios efficit ære suo.

§. 18. *Græcorum* capillamenta exemplum *Aglaidis* ostendit, πολυβορωτάτης *eee*) Megaclis filiæ, qvæ *Rhodigino* teste, à deliciis haud abesse sciebat, galericulo sive adventitia coma cõtegebat caput; Nec minus Exemplũ *Hannibalis*, Ducis Carthaginensium *fff*) celebratissimi, qvi appofititias parabat comas, qvæ convenirent insignioribus ætatum discriminibus, elegantiori vestitui, hisqve subinde mutatis utebatur. *ggg*) Adhæc in propatulo est, tantam olim in Græcia fuisse capillorum copiam, ut etiam extraneis εἰς προσκόμια vendiderint. Qvod ipsum *Stagirites* seqventi testatum fecit historia, qvam *Cœlius* hocce modo refert: *hhh)* Erat apud Mausolum Cariæ Regem, Condalus, cujus post Regem facilè primus erat dignitatis gradus, ὕπαρχον Græci vocant, atqve is, ut videtur, Lyciæ præerat. Cùm operæ pretium arbitraretur, qvàm plurimum posset pecuniarum ad Regem mittere, aut etiam sibi congerere, lepidô commentô Lycios conscripsit, siqvidem intuitus illos ἀγαπῶντας τὸ τρίχωμα φέρειν h. e. comam gratè impendioqve nutrire, finxit sibi à Mausolo allatas esse literas, qvibus injungeretur ut capillos mitterent εἰς προσκόμια: ea videtur celebritas qvædam deponendæ comæ, qvô nomine oportere illos attondi. Qvod si verò præstitutam pecuniarum summam exolvere in animum inducerent, missurum se, qvi ex Græcia

 capil-

ccc) *Satyr. 6.* *ddd*) *de arte amand. v. 165.* *eee*) Cœnam enim sic approbat, ut carnium minas absumeret decem, panum chœnicas qvatuor, vini hauriret χοᾶ. *Rhod. l. 8. antiq. lect. c. XL. f. 410.* *fff*) *Plut. in vit. ejus f. 94. seqq.* *ggg*) *Suidas.* *hhh*) *lib. 16. antiq. lect. XX. f. m. 824. edit. Basil. Aristot. l. 2. Oecon. c. 1.*

capillitium affatim adferret. Id qvum Lycii amplius perpendissent, & comæ delicias in magno reponerent, conditionem gratissimè admisere. Atq; ex hoc facetô commentô magna vis pecuniarum est inventa.

§. 19. Usum verò capillamentorum apud *Persas* qvoqve viguisse, non sanè est, qvod ullum in dubium vocemus, longiusve hîc percontando moremur. Si enim, *Valeriô iii)* teste, Rex eorum omnium *kkk*) maximus tantum olim in luxum effusus fuit, ut propositis præmiis ubiqve conqvirenda curarit nova deliciarum ac voluptatum genera, qvidni etiam capillamenta, & imprimis capillamenta Medorum ut proxima? Præsertim qvùm hæc ipsa tantum olim hominibus leporis ac pulchritudinis addiderint, ut spectantium animos haud qvoqve rarò in admirationem traxerint maximam. Hinc etiam *Cyrus lll)* cum matre aliqvando in Mediam profectus, visô Astyage, adpositis (fictis) comis ornatô, præ nimia admirationis magnitudine in hæc erumpebat: *O qvàm pulcrum avum habeo!*

§. 20. Fuisse apud *Hebræos*, ex *Esaia* *μεγαλοφωνοτάτω*, qvemadmodum *Chrysostomo* audit, *mmm*) probabiliter demonstrari potest his *nnn*) verbis: וְהָיָה תַחַת מַעֲשֶׂה מִקְשֶׁה קָרְחָה *Et erit*, ut *Arias* vertit, *pro opere calamistri* [opere & calamistro propter sæghol sub Maaseh ex mente *ooo)* R. *Abendanæ*] *calvitium.*

§. 21. Et posito, id non satis patere ex Scriptura, (qvod tamen verisimile: siqvidem nihil ab Hebræo populo, qvod ad superbiam faceret, fuit omissum) multi ipsorum commentarii id satis superq; probant, qvod intendimus. *Targum* ad *Esaiæ 3, 16.* his verbis: אָזְלָן וּפַתְהֵן מַקְפָן Eunt & angulos (capitis sui) circundant, alienis scilicet crinibus. Sic & R. Salomon *ppp)* והיו קושרות פיאות נכריות קליעת שערות תלושון כורכות עמם קליעותיהן שיראו גסות וטפופות *Alligabant comas alienas* i. e. *plicationem* sive *cirrum capil-*

---

iii) *Val. Max.* *kkk*) Referunt enim historiarum patres magnitudinem ejus (Xerxis scilicet) se se extendisse in CLXX myriadas, i. e. decies septies centena millia. Myrias enim, uti notum est, numerum significat continentem decem millia. *lll*) *Xenoph. lib. 1. παιδ.* *mmm*) vid. *M. Joh.* Böttiger *in Isag. Hist. sect. 2. period. 3.* von der Kirchen-Historia deß Alten Testaments und andern Altert. *lib. 1. p. 51.* *nnn*) c. 3. v. 24. *ooo*) *in Michlol Jophi pag. 88. 2. in med.* *ppp*) ad prædictum *Esaiæ* locum.

capillorum evulsorum circumligabant cirris suis, ut viderentur crassi & aeqvales vel complanati. Huc faciunt præterea, qvæ extant in *qqq) Talmud* seqventia: יוצאה אשה בחושי שער בין משלה בין משל חבירתה בין משל בהמה *Egreditur mulier cum filis capilli seu sui, seu sociæ, seu bestiæ.* Καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ τῆς πρεσβυτάτου τιμιωτάτου δαψιλεστάτης μεθέξεως.

§. 22. Qvibus breviter in solis mensam positis, qvis qvæso adeò talpæ cæcitatis est, ut non videat, capillamenta potiùs ab aliis, qvàm à Gallis orta fuisse? Siqvidem ἐκ τῶν λελεγμένων αὐτομάτως apparet, nullam jam ante ipsos fuisse gentem, apud qvam hæc qvoq; ipsa non viguerint. Qvanqvam nemo nostrûm negatum ibit, in usu apud Gallos præ adhuc reliqvis fuisse maximo &c.

§. 23. Efficiente capillamentorum qvalitercunq; sic prælibatâ, perveniendum qvoq; nunc est ad ipsam eorundem materiam, ex qva fiunt.

§. 24. Hanc definitio nostra visendam præbet voce Crinium, Festo, ut & aliis, ἀπὸ τοῦ κρίνειν, h. e. discernendo, distingvendo, seu dividendo nuncupatorum. Causam hujus deductionis *Salmasius rrr)* ministrat in Exercitationibus suis, qvando dicit, omnes qvondam mulieres comam à fronte divisisse discriminali acu, hocq; discrimine easdem à virginibus (qvæ cirratæ erant) distinctas fuisse. Ut ut verò ornatus ille, qvem, sicut idem loqvitur, Græci διάκρισιν vel διάκριμα vocant, omnium erat simplicissimus, nihilo tamen minùs qvandocunqve omissus, caput adeò deforme reddebat, ut nihil suprà. Hinc *Apulejus* tanta, inqvit *sss)*, est capillamenti dignitas, qvamvis auro, veste, gemmis, cæteroq; mundo exornata mulier incedat, tamen nisi capillum distinxerit, ornata non possit videri.

§. 25. Commodè autem, ut revertamur unde paulùm digressi sumus, distingvi possunt in proprios, & alienos.

§. 26. Proprios adpellamus eos, qvos sibi nonnulli αὐτοπροαιρέτως ac sponte sua abscindi sinunt, posteaq; in galericulorum formam contextos ipsi capillis suis solent imponere.

§. 27. Horum nunc ἀντικείμενοι sunt alieni, iiqve vel hominum, vel brutorum.

qqq) Tr. Schabb. cap. 6. fol. 64. 2. linea 4. seqq. edit. Amstelodamensis. rrr) Plin. Salmas. in Solin. polyhist. part. 2. fol. 759. num. E. seqq. sss) l. 2. de Asin.

§. 28. Hominum crines iterùm sunt vel à viventium capitibus detonsi, vel à mortuorum.

§. 29. A viventium capitibus detonsi majori semper venduntur precio, vulgoq; audiunt lebendig Haar: à mortuorum verò capitibus minori, & vocantur todt Haar.

§. 30. Utrosqve autem sicuti jam olim Lycii à Græcis, & aliæ nationes ab aliis accipiebant: ita & hodienùm nostrates capillamentarii ab Hollandis accipiunt. Eorumq; sanè non paucos, sed ingentem ac penè immensam copiam; imò qvod facilè adfirmare ausim, plerosqve: siqvidem tàm ex αὐτηκοΐᾳ, qvàm ex ipsâ qvoq; αὐτοψίᾳ demonstrare possumus, superioribus nundinis hic Lipsiæ ab iisdem pro 1600. thalerorum pretio venditos fuisse.

§. 31. Comparantur autem à τριχοπώλαις, sive ab ejusmodi hominibus, qvi eos revendunt modô perqvàm variô: vel enim coëmunt eos à Monachis in cœnobiis & Monialibus; vel ab iis, qvi in πτωχοτροφείοις degunt; vel à qvibusdam aliis ad extremam paupertatis lineam redactis. Taceo, qvod haud etiam rarò per torturam examinandis, igne comburendis, patibulo suspensis, decollatis, rotæ impositis, aliisqve inhonesto, turpi, ac ignominioso mortis genere extinctis rescindantur.

§. 32. Nec tantùm hominum crines ejusmodi capillamentis conficiendis adhibentur, verùm, qvod profectò maximè ἀξιοθαύμαστον, pili brutorum qvoqve animantium; præsertim eorum, qvorum pili cæteris sunt longiores, promissioresqve. Qvorum in numero οὐκ ἀδίκως primas sibi vendicant ii, qvi ab eqvorum jubis & caudis, ut & caprarum tergis ac lateribus rescinduntur; qvippe qvi & longiores, & freqventiori qvoq; in usu nunc temporis habentur. Dico nunc temporis, qvia Aristoteles meminit, etiam *ttt*) suo tempore herinaceorum aculeos à nonnullis pilorum vice gestatos fuisse. Qvod ipsum tamen γελοιοποιὸν magis ac ridiculum, qvàm vero simile consentaneumqve videtur.

§. 33. Priùs insuper qvàm pedem ulteriùs figamus, transqve ad formam eamus, *subjectum ad se recipiens* seu *adhærentiæ* οὐκ ἀτόπως etiam huc refertur. Est autem illud vel *Qvod*, vel *Qvô*.

§. 34. *Subjectum Qvod ἐν τῷ παρόντι* omnes utriusqve tàm masculini

ttt) *l. 5. de gener. animal.*

sculini, qvàm fœminini generis sunt homines, qvi capillamentis, falsisve peruqvis utuntur.

§. 35. *Subjectum* verò *Qvô* ipsa sunt capita, qvibus fulcris qvasi fulcita superjacent, gestantur, nituntur. Et hactenùs qvoqve materiam, eamq; ex qva, cum subjecto adhærentiæ. Nunc μέχρι qvoqve τȣ̃ δύνασθαι contemplemur formam.

§. 36. Contemplemur autem, qvoad externè oculis usurpatur. Sicuti enim capillamentum res artificialis est: ita artificialem etiam formam hîc exhibere tenemur. Methodi melioris ergò producemus capillamenta 1) ratione *coloris*, 2) ratione *grispationis*, 3) ratione *figurationis*.

§. 37. Ratione *coloris* διχοτόμως partimur in *nativum* & *adscititium*. Ille connascitur; hic arte obducitur. Et sicuti colores, autore *uuu*) *Philosopho*, sunt vel *extremi*, vel *intermedii*: qvorum illi sunt color *albus* & *niger*, hi verò *rubeus, flavus, viridis, purpureus, cœruleus*: ita capillamenta adfecta coloribus. Sunt autem freqventiora *flava* *www*) ac *nigra*, rariora *alba*, omnium rarissima cæterorum galericula colorum. Amplissimus sese hic excurrendi campus offerret, qvî varii colores fiant ac præparentur; verùm πολυτελεστάτȣ illius ἀναλώματ☉ memores vela meritò contrahenda putamus.

§. 38. Ratione *crispationis* ἀξιομνημόνευτον, nos hîc non agere de crispatura *comarum*, qvâ de videatur *xxx*) *Aristoteles*, sed de crispatura *galericulorum*. Semel fit funiculis, qvibus crines intorqventur: deinde bacellis, eodem propè modo. Posteriori capillamentarii priorem præferunt. vid. *yyy*) *Junius*.

§. 39. Ratione *figurationis*. Planum atqve apertum hoc fiet, si partium distinctiones corporis, qvibus adaptantur, paulò accuratiùs consideraverimus. Etenim aliud est capillamentum qvod *vertici*

 zzz)

uuu) *lib. de sensu & sensil. p. 1432.* ex qvo *Stier. Phys. tr. 6. part. spec. c. 19.*

www) De flavis Poppææ crinibus, Gvevarra narrat, qvod si qvis eorundem excideret, Nero ejusdem amore captus auro statim includendum, Junoniqve sacrificandum curarit. *De qvo Horolog. Princip. vid. Proœm. gener. ad Carol. V.* 18. p. Ex qvo posteà germanicè reddidit *Joh. Moll. in Allegor. prof. sacr. part. prior.*

xxx) *l. 5. de gener. animal. c. 3.* ubi naturaliter crispitudinis causas prolixè effert.

yyy) *Junius de coma*, ubi multis de crispatura disserit.

zzz), aliud qvod *faciei* additur sive imponitur. Qvod vertici additur, iterum est vel ὁλικὸν seu totale, qvod *totum verticem* tegit, vel μερικὸν sive partiale, qvod in communi vocatur eine Thoure / Zöpffe/ qvorum illud apertô vertice nec crinibus clauso & obtecto circulum exhibet. Capillamentum qvod *faciei* accommodatur est vel barbæ, vel *superciliorum*: Qvæ tamen apud nos non facilè adhibentur. Testimonia eorum vide apud *Rangonem. aaaa*)

§. 40. Restat ad Finem nos conferamus. Exhibet definitio nostra geminum his verbis: ad *protegendum* vel *ornandum caput*. Finis ergò (1) *protectio* Qvemadmodū enim in moralibus vim vi repellere licet: ita non qvoq; minùs vim frigoris capillamentis possunt abigere percommodè. Qvòd si non vitio vertitur si qvis pedem pluribus induerit tibialibus; si uno item & altero amictus indusio incesserit; cur capillamenta ἐξ ἀνάγκης imposita sinistrè interpretemur?

§. 41. Finis (2) est *ornatus*. Qvemadmodum enim in multis Scripturæ locis *bbbb*) capilli ipsi commendantur: ita non videtur esse, cur contexta illis galericula vituperemus, curvè caput hisce tegenti unqvam succenseremus; qvùm præprimis ipsæ paginæ *cccc*) sacræ calviciem probro habeant maximo, multiqve eandem sicut *dddd*) olim,

---

zzz) Adfigitis prætereà nescio qvas enormitates sutilium atqve textilium capillamentorum, nunc in galeri modum qvasi vaginam capitis & operculum verticis, nunc in cervicem retrò suggestûm. *Tertull. de fœm. cult.* *aaaa*) *Rangon de capill. c. 8. membr. 7. pag. 187. 188.* *bbbb*) *Numer. 6, 5. Judic. 16, 13. 2. Sam. 14, 26. 27. Cantic. 6, 1. c. 5, 10. Apoc. 1, 14.* *cccc*) *Esa. 53, 25.* *dddd*) pueri Bethelenses *Elisam, 2. Reg. 2, v. 23. Ovidius:*

Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus,
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Apulejus: Mulier etiam venustissima, si capillitio nudetur, licet illa cœlo dejecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inqvam, Venus ipsa fuerit, licet omni gratiarum choro stipata, & toto Cupidinum populo comitata, & balteo suo cincta, cinnama fragrans, balsama vorans, si calva processerit, placere non poterit ne Vulcano qvidem suo. *Et D. Ambrosius l. 2. Hex.* Coma, in qvit, est reverenda in senibus, veneranda in sacerdotibus, terribilis in bellatoribus, decora in adolescentibus, compta in mulieribus, dulcis in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est, tolle humani capitis capillitium, tota pulchritudo flaccescit. citant. *Rhodig. lib. X. antiq. lect. f. m. 498.* Hinc etiam *Jul. Cæsar* qvia calvus fuit, ideò nihil acceptius à populo Romano accepit, qvàm lauream. *alleg L. Domit. Bruson. l. 2. c. XVI. de calvicie pag. m. 159.*

olim, ita & hodienum fronte excipiant superciliosissimo, exceptam deludant, delusam despiciant, despectamq; adeò contemnant, ut nihil supra.

§. 42. Verum enimverò sicuti aliàs in omnibus χρῆσις à καταχρήσει sive usus ab abusu cautè diligenterq; discernẽdus: ita profectò etiam hâc in parte. Palliant *eeee*) vitia virtute homines; qvod ipsum pari ratione in τριχωματοφόροις, ut hôc vocabulô utar, sive in ejusmodi hominibus qvi capillamenta gestare consveverunt, haud infreqventer qvoqve solet accidere.

§. 43. Qvemadmodùm igitur capillorum cultus sit moderatus, nisi qvis suâ sponte malè audire velit sapientissimo *ffff*) *Senecæ*, aliisq; viris integerrimis: ita nimios capillamentorum qvoq; concinnatores modum, qvi omnibus ubiq; sapientibus *gggg*) semper fuit ἐπὶ πᾶσιν ἄριστον, observare decet; ita, ut nec forma omninò negligatur, nec nimis exornetur. Hinc Poëta normam illis præscripsit *hhhh*) notatu dignissimam:

Pectere te nolim, sic nec turbare capillos,
Splendida sit nolo, sordida nolo cutis.

§. 44. Qvâ occasionis oportunitate haud forsan incongruè distingvi potest, inter ornare, & inter ornatum nimium adfectare; inter comas alere, & comarum alimentum ultra modum appetere.

§. 45.

---

eeee) Prodigus liberalis audit; salax humanus, avarus bonus œconomus; Tyrannus magnificus, garrulus eloqvens; cui propter ignorantiam aqva hæret, taciturnus &c. *ffff*) *Seneca l.1. de brevit. vit. c. 12.* ubi lepidè invehitur in calamistratos adolescentes his verbis: Qvid, inqvit, illos vocas, qvibus apud tonsorem multæ horæ transmittuntur, dùm decerpitur, si qvid proximâ nocte succreverit, deinde singulis capillis in consilium itur, dùm aut disjecta coma restituitur, aut deficiens hinc atq; illinc in frontem compellitur: qvomodo irascitur, si tonsor paulò negligentior fuit, tanqvam vivum tonderet? qvomodo excandescunt, si qvid ex juba sua in annulos suos reciderit? qvis est istorum, qvi non malit remp. suam turbari, qvàm comam, qvi non solicitior sit de capitis sui decore, qvàm de salute? qvi non comtior esse malit, qvàm honestior? Hosne ociosos vocas, inter pectinem speculumq; occupatos? &c. *gggg*) attribuitur *Cleobul. Lyd. Pythag. Phocyl. Hesiod.* & aliis. vid. *Anton. VValt. Gnomolog. historico-prov. Pindarus Olymp. 13.* canit:

ἕπεται δ' ἐν ἑκάστῳ μέτρον·
Νοῆσαι δὲ, καιρὸς ἄριστος.

Horat. l.1. Serm. Satyr. 1: *Est modus in rebus, sunt certi deniq; fines,*
Qvos ultra citraq; neqvit consistere rectum.

Xenoph. in Hipparch. Τοῦ μετρίου ἐννοῶν οὐκ ἂν ἁμαρτάνοις.

hhhh) *Martial. l. 2. Epigr. in Pannic. epigr. 99.*

§. 45. Et cur, sicut *iiii*) illa, adeò superbire velimus misselli homunciones, curvè tantas cristas erigere: qvùm ne minimam qvidem superbiendi, ullasve cristas erigendi causam habeamus. Ad animi trutinam saltem revocemus fragile corpus nostrum, & citra omnem dubitationis aleam in sinum nostrum cum Poëta descendemus:

Vile qvid exornas nitido tàm corpus amictu,
Qvod cras forte aridis vermibus esus erit.

§. 46. Sunt nonnulli, judice *kkkk*) *Augustino*, adeò temerarii, ut creatorem ipsum qvasi corrigere non dubitent, qvando propriis iisq; pulchris crinibus abscissis peregrinos capiti suo admovent: imò alios qvi talia non faciunt contemnunt. Hi autem omnium simillimi sunt iis qvi ligneis, sed deauratis pedibus incedunt, alios interim, qvi tàm elegantes pedes non habent, despiciunt, ut ut ipsi alienis incedant pedibus. Longò secius adfecti sunt boni ac multò meliùs, qvi, mediam tenentes viam, utpote tutissimam, ejusmodi sibi comparant galericula, qvæ aliis scandala non pariunt, cogitantes cum Apostolo *llll*): Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' ὀ πάντα συμφέρει. &c. sed ob chartæ penuriam

TANTUM.

---

iiii) Zu Pariß war ein stoltzes Weib / die Prangens und Pralens keine Masse wuste / die ließ einer verstorbenen Frauen ihre schöne goldgelbe Haare abschneiden / und brauchte sie auff ihrem Kopffe / als hätte sie so schöne goldgelbe Haar von Natur / ließ die unter den Schleyer herfür hangen. Als sie nun lange damit gepralet hatte / und einesmals auff einer Hochzeit mit zur Kirchen gehen wolte / und überauß prächtig einher trat / da reiß ein angelegter Affe ab / that sonsten niemand nichts / aber der stoltzen Fr. sprang er auff den Rücken / reiß ihr den Schleyer ab / und das frembde Haar herauß / daß es auff die Erden fiel / und sie also mit kalem Kopffe für iederman stehen / und außgelachet werden muste. vid. *Alph. hist. M.* Sachs. *lit. A. num. 28.* refer. *Joh. Moller. Allegor. prof. sacr. sub tit.* von der Gerechtfertigung *pag. 217. seq.* *kkkk*) *serm. 247. de Tempore*: Qvi qvantitatem, inqvit, vel formam, qvam Omnipotens ac prudentissimus Plasmator finxit, in aliam transfigurare contendit, nonne ei evidenter dicere videtur, qvi se finxit: cur me fecisti sic? Improba temeritas, Creatoris plasmata vilificare, ut qvantitatem suam ac formam, qvantum in sese est, in aliud transfiguret: qvod si à natura haberet, incomparabiliter se habere diceret. Nec ista dicimus à nobis tanqvam ex nobis. Habemus patres nostros doctores egregios, qvi ante nos contra ista scripserunt & irrefragabili autoritate damnarunt. Audiamus (pergit *Augustinus*) *Paulum* Doctorem gentium, de superflua capillatura dicentem Corinthiis: Vir si comam nutriat, ignominia est illi. Cùm enim vir ex ordinatione DEI primatum habeat supra mulierem, qvi contra honorem sui sexûs superfluitate capillorum caput velat, primatum suum sibi abjudicat, ut meritò de eo dicatur: homo qvùm in honore esset, non intellexit, comparatus est, ut vera dicamus, non tantùm mulieribus, sed etiam jumentis insipientibus. Judicio enim legum jure ad obtenta virginitate dejicitur, qvi privilegio sibi concesso abutitur. *llll*) 1. Cor. 6, 12.

❧(o)❧